نیشتیمانی سارا و پرسیاری: کێ خەڵکی شاری سلێمانییە؟.. بەکر ئەحمەد

لەسەر دیواری یەکێک لە فارگۆنەکانی شەمەندەفەری بارهەڵگری" دان پاگیس" کە جووەکانی تێدا دەگوێزرایەوە بۆ ئاوشویتز، بە تەباشیر نووسراوە:" لێرە، لەم فارگۆنەدا، من کە ناوم ئەڤایە ، لەگەڵ هابیلی کوڕم دانیشتووین. ئەگەر کەسێک قابیلی کوڕی ئادەم، کوڕە گەورەکەم دەبینێ، تکایە پێی بڵێن کە من.........". (1). نووسینێکی بەجێماو و چارەنووسی لەیەکهەڵوەشاوەی خێزانێک.

لەسەر ڕاستە شەقامەکی شاری سلێمانی کە بەناو گۆڕستانی ٤٠ ساڵێک لەمەوبەری جووەکانی شاری سلێمانیدا تێدەپەڕێ، پیرەمەردێکی جوو، لەسەر شەستەی قەراغی شەقامەکە دادەنیشێت و دەست دەکات بەناو توورەکەکەی شانیدا. بەردێک دەردەنێ و لەسەر چیمەنتەی لێوارەکە دایدەنێ. ئەو چاوەکانی دادەخات و لەبەر خۆیەوە دەڵێ:" لە ڕەقی و تەمەنی ئەبەدییەتی خۆتدا، یادی ئێمە هەڵبگرە و بە نەوەی داهاتووی ئەم شارە بڵێ کە ئێمەش لێرە بووین".(2)

لە دیمەنی یەکەمدا، ئەڤای دایک ئوومێد دەخوازێ کە کەسێکی دی ئەم پەیامە بە قابیلی کوڕە گەورە بگەیەنێت کە دایک و برای بچووک ، لێرە بوون. لە فارگۆنێکی قەلەباڵغدا بەرەو ئاوشویتز.
لە دیمەنی دووەمدا، ئەمە ڕووبەڕووی ڕووخساری باپیرە "خایم"ین کە لە دوا ڕۆژەکانی تەمەنیدا، دەتەوێ بە ئەو شارەی ڕۆژگارێک لە یەکێک لە گەڕەکە لەپەڕاویزخراوەکانی خۆیدا ، لەودیووی سنوورەکانی شیوەکەی جوولەکانەوە، خۆی و هەزارەها ئینسانی دیکەی وەک ئەو لەوێدا دەژیان. هاتەتەوە و دەیەوێ بە ڕێبوارانی سەرشەقام بڵێ: ئێمەیش لێرە بووین.

"نیشتیمانی سارا" ئەو ڕۆمانەیە کە لەناو ئەدەبیاتدا بە ژانری" سەردی سەجەلەی خێزانی" ناوزەدەکرێت. "مو یان" لە ڕۆمانی " خیمین ناو و حەوت ژیانەکەی" دا سەجەلەی چوار نەوەی دوای سەرکەوتنی شۆڕشی چین دەگێڕێتەوە و لە ڕێگەی 7 جار زیندووبونەوەوە لە گیانی ئاژەڵێکی تردا، دەبێتە شاهیدی مێژوویەکی 50 ساڵەی وڵاتێک. ڕەنگە نزیکترین کارێکیش لە ئەدەبیاتی کوردییەوە ڕۆمانی " بەیانییەکەی

جەنین”ی سۆزان ئەبولحەوا” بێت کە لە رێگەی چارەنووسی خێزانی جوتیارێک بە ناوی “یەحیا عەبدول حەییە” کە کەسێکی سادەی گوندی “عەین حود”دە وسەرقاڵی ناشتنی داری زەیتوونە لە دێکەی خۆیدا، هەموو تراژیدیای ئەوەی ئەمڕۆ بە کێشەی فەلەستین ناودەبرێت دەخاتە ڕوو. لە کەیسی هەردوو ئەم ڕۆمانەدا، نووسەر لە هەڵبژاردنی ژیانی کەسیك یان خێزانێکدا، ڕووداوە سیاسی و مێژوویەکانی ئەو سەردەمەی کە دەکرێ مەبەستی نووسەرە، لە کەسایەتیەکانی خێزاندا بەرجەستەدەکات. ئەوەی میرانیش لەم ڕۆمانەدا دەیکات، هەڵبژاردنی بنەماڵەیەکی جووی شاری سلێمانییەو لە ڕیگەی وەچەکانی ئەم بنەماڵەیەوە، میژووی جووەکانی شارەکە و ڕووداوە مێژوویەکانی دەوروبەری کەسایەتییەکان دێتە بەر گێرانەوە. بەڵام نەک گێرانەوەیەکی ئاسایی. بەڵکو هەژاندنی ئەو پرسیارە هەرگیزنەکراوەی کە کۆمەڵگای کوردی قەت لەخۆی نەکردووە: کێ بوون ئەوانەی لە گەرەکی جوولەکاندا بوون و چییان لێهات؟

ئینسان کاتێک لە خوێندنەوەی ئەم ڕۆمانە تەواو دەبێت، دەپرسێ: بۆچی ئەم کۆمەلگایە و سیاسییەکانی، شاعیرەکانی و نووسەرەکانی ئەم بابەتەیان لە بێدەنگییەکی ئاوا کوشندەدا هێشتووەتەوە.؟ کامەیە ئەو “گا پیرۆزانە”ی کە دەکرا بەسەربڕین بدرێن ئەگەر ئەم زانیارییانە پێشوو تر بدرکێنرانایە”

میران لە نیشتیمانی سارادا، لەسەر هێلێکی ئاسۆیی زەمەنەوە، لە ڕیگای خایمی گەنجەوە، لە سەرەتاکانی سەدەی بیستەوە و لە ڕیگای ژمارەیەکی زۆر لە خزم و دۆست و دوژمن و کەسایەتییە سیاسی و ئەدەبییەکانی شارەوە، بە ئاماژە بە بەشێکی گرنگی رووداوە سیاسیەکانی ژیر دەسەڵاتدارێتی ئینگلیز، تابلۆیەکی خوێناوی و تراژیدیای “جووبوون” لە مەمەلەکەتێکدا دەخاتە بەر تیشک کە قوربانیبوونی کورد و تراژیدیا کانی ئەو، ئەو غاێەلەیە بە خەێالی کەسدا ناهێنێت کە ئەم کوردە قوربانییە لەخوێندا گەوزێنراوە، هێندە دڕندەیەکی خۆماڵی بوو بێت لە بەرانبەر هاونیشتیمانیانی خۆیدا کە سەر بە ئاینێکی دیکەن.

نیشتیمانی سارا، ئەگەر چی وەک تابلۆی جووی قوربانی و حەکایەتە تراژیدی و غووربەتە ئەبەدییەکەی ئەو دەکرێ سەرنجی لێبدرێ، هاوکاتیش دەبێتە حەکایەتی قوربانییەکی دی کە خۆی دەبێت بەجەڵلاد . سەیرەکە لەوەدایە کە تا ئێستاش ئەم قوربانییە رەنگە ئەم شووناسە بۆ خۆی قبوڵنەکات و لە بەرگی قوربانییەکی هەمیشەیدا هۆکار بۆ ئەم ڕەفتارەی خۆی بهێنێتەوە. بە واتایەکی دی، سەرنجدانە لە کورد وەک جەللادێک نەک قوربانی.

من لە گەڕەکی “گاوران”دا لە دایک بووم و گەورە بووم. لە نزیکەوە ئاگاداری ژیان و پەیوەندی خەلکی گەڕەک و مەسیحیەکانی ئەم گەڕەکە بچکۆلانەیە هەم. ئەو ڕۆژگارەی کە نەوەی من چاودەکاتەوە و گەڕەکەکانی شار دەناسێ، گەڕەکی جوولەکان دەمێکە چۆلکراوە. بەلام ئەگەر ئەم گەڕەکە چۆلیش نەکرایە و لە شوێنی خۆیشیدا بوایە دەکرا ببینرێت؟
بە بڕوای من، کاتێک ئینسان گەلێک دیمەنی ناو ڕۆمان دەخوێنێتەوە، وە دوای دەرچوونی ڕۆمانیش گوێبیستی سەرگووزشتەی بەشێک لە پیرەمەردەکانی شار دەبێت، هەستدەکرێت کە گەڕەکی جوولەکان و هاوڵاتیانی ئەوێ هیچ کاتێک نەبینراون و لێدان و بەردبارانکرنی ئەوان و ماڵەکانیان هیچ شتێک نەبووە جگە لە پرۆسەیەکی درێژی هەڵاواردنێکی سیستیماتیکانە لە بەرانبەریاندا بە مەبەستی نەبینینیان. هەڵبژاردنی شوێنی گەڕەک لە نزیکی گواوی شارەوە و لە پەراوێزی شاردا، لە بەرچاودوورخستنەوەی جووەکانە لەو ڕووبەرە کۆمەڵایەتییەی کە پێی دەوترێت شار. بەردبارانکرنییان کاتێک دینەدەر، کۆششێکی بەئاگاهێنانەوەی ئەوانە کە: سنوورەکانی خۆتان بزانن و بگەڕێنەوە بۆ ناو کونجی زەرابەکانی خۆتان!
” لە دوای قوتابخانە بە غاردان بەلای گەڕەکی سەرشەقام و چوارباخدا تێدەپەڕین. بەردەوام منداڵانی ئەو دوو گەڕەکە بەردیان تێدەگرتین تاکو سنووری گەڕەکی جوولەکان دوامان دەکەوتن”. ڕەنگە ئەم دیمەنە بەتاوانەی “خایم”ی منداڵ هیچ نەبێت لەچاو ئەو دیمەنانەی تردا کە لە رۆمانەکەدا دێنە بەر باس.
تراژیدیای ئینسانی جوو، لە بوارەکانی ئەدەبدا بە فراوانی تەمارکراوە. هەلۆکۆستی جووەکان ئەگەر چی وەک کۆششی نازیزم و ئەنتیسیمیتیزمی جیهانی دەکرێ سەیری بکرێت بە قڕکردنیان، کەچی لە جیهانی مەمەلەکەتی سارا و ئەو جوگرافیایەی پییدەوترێت جیهانی عەرەبی، لانی کەم بۆ نەوەی من کە لە سەرەتاکانی حەفتاکانی سەدەی رابردوودا لە سلێمانیدا ژیاوە، بابەتی خوێندن نەبووە.
تەنانەت سیاسەتی ئەنتیسیمەتیزمی دەوڵەتی ڕەسمی لەم ناوچەیەدا کارێکی کردووە کە جووبوونی یەکسانکرێتەوە بە لایەنگری بە دەوڵەتی ئیسرائیل و لە فراوانکردنەوەی ئەنتیسەمەتیزمی کولتوریدا کە ئایین لە پەرەپێدانیدا بەشی شێری پێبڕاوە، دۆزەخێکی سیاسی و کولتوری دەخوڵقێنێ کە تەنها لە ڕۆژگارە ڕەشەکانی ناوەڕاستی سییەکانی ئەلمانیای نازیدا دەکرێ نموونەی لێبدۆزیتەوە.

“نیشتیمانی سارا” وەک کارێکی ئەدەبی و سەرکەوتوو، بە هەر تێبینییەکی ئەدەبییە وە لەسەر دەڕژبوونی ڕۆمان و مامەلەکردنەکی

ڕاپەریانە بە بەشێک لە رووداوە سیاسییەکانەوە نەک ئەدەبیانە، هەشتاش ئەو وزە گەورەیەی تێدایە کە ئەو پرسیارە لە کۆمەلگای کوردی و بە تایبەت سەرجەم خەلکی شاری سلێمانی بکات : ڕۆڵی ئەوان چی بووە لەم پرۆسەی هەڵاواردن و رەفتارنوواندنیەکی ڕاسیستیانەدا بەرانبەر جووەکانی شارەکەیان کە دەرئەنجامەکەی ناچارکردنی جووەکانی ئەم شارەیە بۆ جێهێشتنی ولات و یان تێکشکاندنی رۆحییەتی دەروونی سەدەها ئینسانی ئەم کۆمەلگا بچووکەی کە رۆژانە دووچاری سووکایەتیکردن دەکرایەوە.

دەربڕینە پڕ لەفرمێسک و خوێناویەکەی باپیرە خایم:" ئێمەش لێرە بووین"، خاڵی کۆتای سەفەرەکە بۆ ئینسانی جوو لە ولاتێکدا کە ئامادەیی ئەوان چەندین هەزار ساڵ بۆ مێژووی ناوچەکەدا تێدەپەرێت. جووەکانی عێراق و کوردستان، پاشماوەکانی ئەو مێژووە تەوراتییەی جووە کە دەوڵەتی یەهودا تێکدەشکێنرێت و سەرۆک و هاولاتییەکانی ئەم نیمچە ئیماراتە دەگوێزرێنەوە بۆ ژیردسەلاتی بابلییەکان لە 500 ساڵ لە پێش زاینەوە. ئەوەی کە لە مێژوودا بە " دیلەکانی بابلییەکان" دەناسرێتەوە و وەک یەکەمین دیاسپۆرای جوو ئاماژەی پێدەدرێت.
" ئێمەش لێرە بووین"، تەنها دەنگی پیرەمێردێکی جووی کوردستان نییە ، بەڵکو هاواری سەدەها هەزار لە ئینسانە کە مێژوویەکی درێژ لەناوماندا ژیاون و بەشێک لە مێژووی ئەم ولاتە بەرهەمی کار و دەستکردی ئەوانە.

شەوی بلووری و ڕۆژی فەرهود
" عباس شبلاق" لە کتێبی “هجرة أو تهجير: ظروف وملابسات هجرة يهود العراق” (3) دا پێیوایە کە جووەکانی خۆرهەلات لەناویشیاندا عێراق، لە بناغەدا بەشیک لە پرۆژەی کۆلۆنیالیستی زایۆنیستی نەبوون لە فەلستیندا". بە تێڕوانینی ئەو، جووەکانی ئەم ولاتانە بە تایبەت لە عێراقدا، ڕەگێکی داکوتراویان لەناو کۆمەلگاکانی خۆیاندا هەبووە و لە جووبوونیاندا خۆیان وەک گرووپی سەر بە ئاینێک ناساندووە نەک وەک نەتەوەیەکی جیاواز.

بەلام ڕووداوەکانی دوای شکستپێهێنانی حکومەتەکەی ڕەشید عالی گەیلانی لە ئازاری 1941 دا لەلایەن بەریتانییەکانەوە و ئەو بۆشاییە سیاسییەی کە دروستدەبێت لەو چەند رۆژەی دوایدا، جووەکانی بەغداد دووچاری گەرەترین زەربەی سیاسی دەکاتەوە لە مێژوودا کە بە پرۆسەی “فەرهود” ناسراوە. تالان و پەلاماردانی ماڵ و دووکانی جووەکانی بەغداد لەم ڕۆژەدا بۆ کوشتنی 250تا 300 جوو تەواو دەبێت . ئەم ڕووداوە برینێکی قوڵ لە دڵی جووەکانی بەغداد و عێراقدا هەڵدەکوڵی

و لە لاوازکردنی هەستکردنی ئەوان بە ئارامی و ئاسایشدا لە کۆمەڵگادا ، کاریگەری دادەنێ. بەڵام هەشتاش نایانگەیەنێتە سەر بڕیاری کۆچکردن بۆ ئیسرائیل. بەڵام لە 4ی مارسی ساڵی 1950 دا، حکومەتەکەی تۆفیق ئەلسوەیدی یاسای ژمارە 1ی ساڵی 1950 پەسەند دەکات . ئەم یاسا تازەیە وەک پاشکۆی مەرسومی "اسقاط الجنسیە العراقیە" ژمارە 62 ی ساڵی 1933 دەست بەکار دەکات و بەپێی ئەم یاسا کۆن و تازانە، هەر هاوڵاتییەکی عێراقی مافی هاولاتیبوونی عێراقی لێدەسەندرێتەوە ئەگەر بە ئارەزووی خۆی ولات جێبهێڵێت. سەرنجڕاکێش ئەوەیە کە حکوومەتی عێراقی لەدەرکردنی بڕیاری لەسەندنەوەی ئینتیمای هاولاتیبووندا هیچ ڕێگرییەکی لەسەر ماڵ و موڵکی ئەوانەدا دانەنابوو کە ولات جێدەهێڵن، بەڵام لە 8ی مارسی ساڵی 1951 بڕیار لەسەر "تجمید"کردنی سەروەت و سامانی ئەو جووانە دەردەکات کە یاسای "اسقاط الجنسیە العراقیە" دەیگرتنەوە.
سەرنجێک لەم پرسە خێراییەی سیاسەت، لە ئازاری 1941 وە بۆ ئازاری 1951، بەرژەوەندی ئینگلیز و ئەلمانیا لە ناوچەکە و ریزبەستنە جیهانییەکانی نیوان کۆمۆنیزم و ناسیونالیزم و هەلکشانی ناسیونالیزمێکی فاشیستی کە لە ئەلمانیای نازیدا ئومێدێک دەبینێتەوە بۆ وەستانەوە لە بەرانبەر داگیرکردنی ئینگلیزدا بەعێراق، بە هەردوو ناسیونالیزمی کوردی و عەرەبییش، ئەو کەش و هەوا ناسازگارەیە کە بە گوێرەی داتاکانی دەوڵەتی ئیسرائیل خۆی، 124646 هەزار جووی عێراق لە نێوان ساڵەکانی 1948 تا 1953 دا عیراقیان جێهێشتووە. بێگوومان ئەوەشمان بیر نەچێت کە زایۆنیزم وەک تەرەفێکی دیکەی ئەم ململانێ ناسیونالیستییە هەوساربەرەلاییە ، بەشی خۆی بەردەکەوێت.

ڕووداوەکانی دوای "فەرهود" و ئەو ئاڵوگۆڕە یاساییانەی کە لە عێراقدا پێکدێن، هاوتەریبی هەرهەمان مێژووی مامەڵەیە بە پرسی جوو لە ئەلمانیای نازیدا و "شەوی بلوری" نازییەکان ڕێنیشاندەری فاشیستەکانی عێراقە بۆ دووپاتکردنەوەی ئەم شەوە لە ڕۆژی ڕووناکدا لە بەغدادا بە هەمان بێڕەحمی و درندانە بوونی خۆیەوە. ئەوەی لە عێراقدا دەگوزەرێ سەبارەت بە مامەڵەکردن بە یەکێک لە کۆنترین ئاینزاکانی وەلاتێکی وەک عێراقەوە، ناکرێ وەک کۆچی ئارەزوومەندانەی جووەکانی عێراق سەیری بکرێت. بەڵکو پرۆسەی "ترحیل و تهجیر"ێکی قەسری بووە کە هیچ ئازادییەک بۆ ئینسان ناهێڵێتەوە.
بۆ ئەوەی ئینسان کەمێک لە تێڕوانینە ئەنتیسێمیتیزمەکانی خۆی بێتە دەرەوە و بە چاوێکی بێلایەنانەوە سەیری ئەم پرۆسەیە بکات، ئەوا

“ترحيل و تهجير”ی کوردە فەیلییەکان لە سەرەتایی ساڵەکانی 1980ی عێراقدا نموونەیەکی زیندووە و بە سەدەها داوی بینراو ونەبینراوەوە هەمان نەخشە ڕووندەکاتەوە کە پێشتر لەسەر سەری جووەکاندا تاقیکرابووەوە.
ئەگەر ئەم شیکردنەوە سادەییەی سەرەوە بەشێک لە نەخشەی سیاسی و پاڵنەری پلەیەکی پرسیاری: بۆ لێرە نەمانی باپیرە خایم بێت، ئەوا رەفتاری ڕۆژانەی خەلکی شاری سلێمانی، ئەو دۆزەخە قاندراوەیە کە جووەکانی ئەم شارە بخاتە سەر کەڵکەڵەی پرسیاری: بۆ لێرە بین؟
کێ خەڵکی سلێمانییە؟

“جوولەکە هەر جوولەکەیە، هەر جوولەکەیە…هتد”، (4) لێکۆڵینەوەیەکی گەورەی 622 لاپەڕەیی (لارش . ئێم ئەندەرسۆنە) لەسەر ئەو گ□ق□ارە ساتیریانەی کە لە سەرەتای سەدەی بیستدا(1900-1930) ی سویددا دەردەچوون. تەواوی مەتریاڵی ساتیرئاسای ئەو سەردەمەی سوید، بە کاریکاتێر و نوکتە و چیرۆکەکانیانەوە، قارەمانێکی هەیە کە جووە. پرسیاری ئەندەرسۆن ئەوەیە، بۆچی جوو دەبێتە پاڵەوانی ئەم نوکتە و کاریکاتێرانەی سەرەتای سەدەی بیستی سوید؟ ئەو هۆکارانەچین لە پشت بەرهەمهێنانەوەی ئەم وێنەیەی جووەوەیە؟ ئەگەرچیش جوولەکە لەو زەمەنە مێژووییەی سویددا، بەبەراورد بە ولاتەکانی دیکەی ئەوروپادا، ژمارەیەکی ئێجگار کەمن.
بەڵام گوتاری ئەنتیسیمیتیزم(دژایەتی جوو) لە سویدیشدا وەک سەرتاسەری ناوچەکانی ئەوروپا گەورەیە. ئاخر ئەم گوتارە گەورەترین پانتایی لە ڕۆشنبیری ئەوروپادا داگیر کردووە و لە تەواوی پرۆژە فیکری و ئەدەبی و سیاسییەکانی ئەوروپادا، ئەنتیسیمیتیزم، جێگای هەیە.
ئینسانی جوو لە تەواوی ڕۆژنامە ساتیرییەکانی ئەم سەردەمەدا، لە بچووکترین جوڵەیەوە بۆ گەورەترینی، جێگای تەنزە. پیاوی جوو لە پیاوی ئاسایی ناچێت. ژنانی ترن و هەتا بڵێی ناشیرینن. ژنەکانیان وەک پیاوانی جوو چاوچنۆک و پارەپەرستن. نە ڕیتواڵە ئایینییەکانیان لە ڕیتواڵێکی ئایینی دەچێت، نە سێکسکردنیان. زەواجیان پرۆسەیەکی تەواو بازرگانییە. ئیسانی جوو پیسوپۆخڵە، نە لەبەر ئەوەی خۆی ناشوات، بەڵکو بەهۆی ئەوەوەی کە کارەکەی پۆخڵە.
بەڵام ئەندەرسۆن وەلامی ئەو پرسیارانە لەوەدا دەبینێتەوە کە ئەم زەمەنە مێژووییە سوید، هاوکاتە بە شەپۆلە گەورەکانی مۆدێرنیتە و پرۆسەی دروستکردنی نەتەوەی سویدەوە.
ئەندەرسۆن دەنووسێت:” لەناو گ□قارە ساتیرییە ناودارەکانی ئەو

سەردەمەدا بووە کە دید و بۆچوونی ڕۆژانە سەبارەت بە شوناسی نەتەوەیی خوڵقێنرا. سویدیبوون وەک دژێکی ئەوی دیکەی جوو پێناسەدەکرا، ئەنتیسیمیتیزمیش بووە ئەو گوتارەی گرنگەی کە بە هەیە وەسفی ئەوە بکەیت کە سویدییە”.
ڕەنگە بیرکردنەوەیەکی قوڵی تێۆریت پێویست نەبێت بۆ ئەوەی بەو دەرئەنجامە بگەیت کە پرۆسەی دروستکردنی شوناس و دووبارە تەخکردنەوەی سنوورەکانی شوناسی گرووپی خۆ، پێویستی “بەوی دی”یەکی سەر بە گرووپێکی دیکە هەیە تا پرۆسەکە مەیسەر بێت. بوونی گرووپێکی ئاینی دیکەی وەک جوو و ئامادەیی گوتاری ئەنتیسیمیتیزم بەو شێوە فراوانییە گەردوونییە و مێژووییەی کە لای ئێمە هەیە، زۆر ئاسان دەکرێ بەکار بهێنرێت بۆ پێناسەکردنی شووناسی خۆ لە شارێکی وەک سلێمانیدا. لە کاتێکدا کە شوناسی کوردبوون لەو زەمەنەدا لە سەرەتاکانی شکڵگرتنی خۆیدایە و شار وردە وردە چەکەرەکانی شاربوون لە ناویدا چرۆدەکات. بۆیە دوورخستنەوەی “ئەوانی دی” غەیری کوردی موسولمان لە جەرگەی شارەوە و نیشتەجێکردنیان لای گواوی شارەوە، بەرلەوەی دەرئەنجامی ماستەرپلانێکی ئیداری شار بێت، دەرئەنجامی سنوورجیاکردنەوەیەکی کۆمەلایەتیە کەلەسەر بنەماکانی ئینتیمای ئاینئ “ئەوانی دی” غەیری کود و غەیری موسوڵمانەوە ئیلهام وەردەگرێت.

بە بڕوای من سلێمانی ئەگەر چی تێکەڵەیەکی هەمە ڕەنگە لە ئینسانی دێهات، ئێرانی، مەسیحی و ڕۆژگارەکیش جوولەکە و چەندەها گرووپی دیکەی کە ناکرێت بژمێردرێن، پێکهاتووە. ئەم شارە دەکاتە شارێکی هەترۆجێن، واتا تێکەلەیەک لە کەسانی لەیەکنەچوو. بەلام ئەو شوناسەی کە وەک دروستکراوێکی کۆمەلایەتی شوناسی ئەم شارە پێناسەدەکاتەوە، دەیکاتە شووناسێک بۆ گرووپێکی هۆمۆجێن. واتا لەیەک چوو. بۆیەش جیاوازی لە ناویدا دەبێ بتووێنرێتەوە یان بەو جۆرە قبوڵبکرێت کە مەسافەڕاگرتنی سنوورەکانی گرووپی خۆ لەگەل ئەوانی دیدا مسۆگەردەکات.
جوولەکەبوون و مەسیحیبوون لە شارێکی وەک سلێمانیدا، تەنها لە ماڵەدا وەک شوناسی خۆ دەمێنێتەوە. ئەندامانی ئەم گرووپانە لەدەرەوە کوردن و لە ماڵیشەوە بۆیان هەیە لە دۆخی مەسیحیەکاندا، مەسیحی بن و لە دۆخی جووەکاندا، لە ماڵیشدا بە ئەوەی جوو بن، دەبێ تەحەمولی بەردبارانکردن و سووکایەتیپێکردنیش ببنەوە.
ئەوەی ئەمڕۆ لە جەدەلەکانی کۆمەلگای فرەکولتۆریدا وەک سیاسەت باسیلێدەکرێت ئەوەیە کە ئایا دەولەت پەیرەوی لە سیاسەتی ئەنتیگراسیۆنی کۆچبەران دەکات یان بەشوێن ئەسیمیلازسیۆنیانەوەیە.

یەکەمیان بەواتای ئاوێزانکردنیان و تێکەلاوکردنییان لەناو کۆمەلگای تازەدا و دووەمیشیان بەمانای تواندنەوەیانە لەناو کولتوری ولاتی نوێدا بێ گوێدانە پێشینە ئاینی و کولتوورییەکانیان. لە دۆخی جوو و مەسیحییەکانی شارێکی وەک سلیمانیدا، تواندنەوەی ئەوان لە ڕووبەری گشتیدا بە زەقی هەستی پێدەکرێت. واتا ئەسیمیلازیشەپێکردنیان. بەلام بەوەی ئینتیماکانی گرووپی جوو، هەندێ وەک هەرەشەیەکی بەهێز بەسەر سنورەکانی گروپی خۆ سەرنجدەدرێت، لە “گێتۆ”کردنیان دەبێتە واقعیەتێکی تاڵ. بە بڕوای من، بەرلەوەی نازیستەکان یەکەمین گێتۆ بۆ جووەکانی پۆلەنیا دروست بکەن کە بۆ گێتۆی وارشۆ ناودەبرێت لە مێژوودا. گەرەکی جوولەکان دەبێتە یەکەمین گێتۆیەک کە ئەنتیسیمیتیزمی کوردی سنوورەکانی بەدەوردا دەکێشێت. ئینسان زۆر سادە لە تۆپبارانی نوکتەکانی سڵێمانییەوە بە گرووپە جۆراوجۆرەکانی ئەم شارە، هەستدەکات کە کی دەخرێتە دەرەوەی ئەم پیکەوە ژیانییەئ سلێمانییەکان.

دوا وتە.

لە هەفتەی دژی ڕاسیزمدا لە سوید، لە پیرەمێردێکی شاری یۆتەبۆری دەپرسن: ” بە بڕوای تۆ، کێ خەڵکی یۆتەبۆرییە؟” ئەو لە وەڵامدا دەڵێ:” ئەو کەسە خەڵکی یۆتەبۆرییە کە لە شاری یۆتەبۆریدا لە دایکبووە”. پاش کەمێك وەستان، درێژە بە وەڵامەکەی خۆی دەدات و بەردەوامدەبێت:” یان لە هەر سووچێکی دیکەی دنیادا.” بە لێدانی دووبەشی وەڵامەکە: ئەو کەسە خەڵکی یۆتەبۆرییە کە لە شاری یۆتەبۆریدا لە دایکبووە یان لە هەر سووچێکی دیکەی دنیادا.
بەڵام سەرنجدانێکی بەشی یەکەمی وەڵامی پرسیارەکە، واتا :” ئەو کەسە خەڵکی یۆتەبۆرییە کە لە شاری یۆتەبۆریدا لە دایکبووە”، بە بێ بیستنی درێژەی وەڵام، بە مانای کردنەدەرەوەی سەدەها هەزار ئینسانی دیکەی ئەمڕۆی سەر زەمینە کە لە سویددا گیرساونەتەوە و بێبەشکردنی ئەوانە لەو پێکەوەژیانییەی ئەمڕۆیان لەم وڵاتەدا.
یۆتەبۆری بە تەنها شاری ئەوانەیە کە تیایدا لەدایکبوون ، بە مانایەکی دی، دەبێتە پەیامی ئەو هێزە ڕاسترەوانەی کە خوازیاری دیپۆرتکردنەوەی کۆچبەرانن بۆ ولاتەکەی خۆیان. بەڵام بەشی دووەمی وەڵامەکە، هێندە باوەشێکی فراواندەکاتەوە، کە ئیدی هیچ نامۆیەك خۆی بە غەریب نازانێ لەم تێڕوانینەدا.
جووەکانی کوردستان و سلێمانی، ئەو نامۆیانە بوون کە قەت وەک هاولاتی ئەم ولاتە مامەلەیان پێنەکرا ئەگەر چیش لەسەر زەمینی ئەم ولاتەدا لە دایک بوون. ناونەهێنانی ئەم مێژووە خوێناوییەی کەمایەتییەکی هێندە گەورەی ئەم شارە لەلایەن سیاسی و مێژوونووس و

شاعیرە ناودارەکانیانەوە بە دێڕێک، گێرەرەوەی ئەوەیە کە ژیان و حورمەتی ئینسانی ئەم هاوڵاتییانەی شارەکە ، هیچ شایەنی ئاوڕلێدانەوە نەبووە. ئەوەی کە لەمڕۆدا دەکرێ لێرە و لەوێ باس لە جووەکانی شار بکرێت، قسەوباسکردنە لە جووەکانی دوینێ لەمڕۆدا لە گۆشەنیگای نوستالیژیایەوە . واتا سەرنجدان لە دوێنێیەک کە لەمڕۆدا ئامادەیی نیە بۆ دڵنیایدانەوە و کەمکردنەوەی هەستی "ویژداناڕەحەتی"ی کۆلێکتیفی خەلکی ئەم شارە.
بە بڕوای من، لە پاڵ ئەو کەش و هەوا سیاسییەی کە لەسەرەوە ئاماژەم پێدا، بەشێکی گەورەی دوورخستنەوەی جووەکان و ناچارکردنیان بۆ جیهێشتنی ئەم شارە، لە برەوی گوتاری ئەنتیسیمیتیزمی کوردی و سەرنجدانە لە گروپی خۆ وەک گروپێکی هۆمۆجێن کە جیگا بۆ هیچ جیاوازییەکی کولتوری و ئاینی و لقەکولتوری ناهیڵیتەوە. ئەم تێروانینە لەمرۆدا و لە پاش چەندین ساڵ نەمانی جوو لەسەر زەمینی شار، بە هەمان بەهێزی خۆیەوە درێژە بە ژیانی خۆی دەدات. بوونی تێروانینێکی ئاینی لەمڕۆدا کە داعش بەرهەمده□ن□ی لە تێروانین بۆ ئەوی دی غەیری موسولماندا پێویستی بە وەبیرهێنانەوە نییە. لە لایەکی دیکەوە، دەربڕینەکانی خەلکی "شارە حەیاتەکە" کە وەک دەربڕینێکی جێگرتوو بەربڵاو لە هەموو شوێنێکدا دەبیسترێت، کەناڵەکانی ئاوێزانبوون و ئینتیمابوون بۆ شوناسەکانی کوردبوون و سلێمانیبوون لەبەردەمی هەموو ئەو گروپە جیاوازانەدا دادەخات کە لەمڕۆدا لە کوردستاندا ئامادەیيان هەیە. ئاخر چیرۆکی :" ئەوان ئەمڕۆ لێرە نین" ، هیچ شتێک نییە جگە لە گێرانەوەی چیرۆکی کردنەدەرەوەی "ئەوانی دی" کە لە دوێنێدا، خەلکی شارە حەیاتەکە نەبوون.

بەکر ئەحمەد
10-08-2023

Steohané Bruchfelt och Paul A. Levine , Om detta må ni -1 berätta – Forum för levande historia

2 میران ئەبراهام نیشتیمانی سارا ناوەندی کەپر و پرۆژەی کولتور 2020

3 عباس شبلاق موسسە الدراسات الفلسطینییە

Lars M Andersson, En jude är en jude är en jude, Academic -4 press 2000

یەک پرسیار و هەزار گوومان..
شاخەوان سەنگاوی

کورد لە دێر زەمانەوە گوتیەتی یەک پرسیار و هەزار گومان.
کەواتە منیش گومانم بە دروست بووە، بۆیە چەندین ڕۆژە پرسیار گەلێک لە مێشکمدا کینگە دەدات. لە دوای مانۆڕە سەربازییەکەی گوڵەخان کە لە لایەن پارتی سۆسیالست دیموکراتی کوردستان کە بە بۆنەی یادی چل و حەوت ساڵە دامەزراندنی ئەو پارتەوە ئەنجامدرا. کە هەرچەندە بە ژمارە پێداویستیە سەربازیەکان و ژمارەی سەربازەکان هێندە نەبوو تا ترس و بیم بخاتە دڵی دووژمنانی ئەو پارتە و قەوارەی هەرێمی کوردستانەوە لە چاو ئەو مێژووە دوور و درێژەی ئەم پارتە بوونی هەیە لە گۆڕەپانی سیاسی و سەربازی ئەم هەرێمە. کەواتە من لێرەدا گومانەکانم ئاڕاستەی لایەنی سیاسی و سەرباز ئەم پارتە ناکەم. بەڵام ئەوەی لە لای من پرسیار ئەو بێ دەنگیەی هەرێک لە سەرۆکی حکومەت و جێگری سەرۆکی حکومەت و وەزارەتی پێشمەرگە و وەزارەتی ناوخۆیە کە بە بەرچاوی ئەوانەوە ئەم مانۆڕە سەربازیە ئەنجام دەدرێت، کە لە کاتێکدا وەزارەتی ناوخۆ بەتایبەتی چەندین جار لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندنەوە بانگەواز ئاراستەی هاوڵاتیانی ئەم هەرێمە دەکەن کە پێداویستیە سەربازیە کوژەرەکان (چەکی سوک) تۆمار بکەن لە وەزارەتی ناوخۆ بە مەبەستی بوونی داتایەکی ڕاست و دروست لە سەر ئەم پێداویستیانە، دەنا لە لایەن پۆلیسی شار و قەزاکانەوە دەست بەسەر سەرجەم ئەم پێداویستی سەربازیانەی وەکو چەکی سوک دەگرن. کەواتە پرسیارەکەی من ئەمەیە ئایە بەڕێزان لە وەزارەتی ناوخۆ و بەتایبەتی تر وەزیری ناوخۆ ئاگادارن لەوەی لەماوەی ئەم چەند ڕۆژەدا لە لایەن پارتی سۆسیالست دیموکراتی کوردستان وە هەڵسا بە ئەنجامدانی مانۆرێکی سەربازی کە چەندین جۆری چەکی سەربازی تێدا نمایش کرا، ئایە ئەمانەش تۆمار کراون لە لیستی وەزارەتی ناوخۆ؟ یان نا ئەگەر تۆمارکراون چەکەکانی لە جۆری تۆپی دور مەودا، ڕاجیمە و چەندین جۆری تر بە چەکی کوژەری سوک دادەنرێت؟ یان ...... گومانەکەی منە بڕیارەکانتان تەنها بۆ تۆمارکردنی چەکی بێ پشت و پەناکانە دەنا ئەوە توانای چوون بە گژ قولەی قاف تاندا نیە؟ ئەوە جگە لەوەی لە پشت سەری سەرۆکی ئەو

پارتەوە چەندین کەسی پلەدار سڵاوی سەربازیان کرد. ئەگەر وەزیر و□امەکەت ئەوەیە کە ئەم هێزە لە چوارچێوەی هێزەکانی پێشمەرگەدایە کەواتە دووبارە دەپرسمەوە لە وەزارەتی پێشمەرگ□ ب□است خێرە سەرکردەیەکی حزبی دەتوانێت مانۆڕی سەربازی بەهێزەکانتان بکات یان هێزەکەی گوڵەخان بە چەشنی هێزەکانی هەشتا و حەفتا تەنها هێزێکی حزبین و سەرباری وەزارەتەکەی جەنابتن لە ڕووی لۆجستی و سەربازی و داراییەوە بەڵام لە ڕووی فەرمانەوە جێبەجێ کەری فەرمانەکانی سەرۆکی پارتەکانیان و ئێوە لە وەزارەتی پێشمەرگە و حکومەتی هەرێم تەنها تەماشاکەرێکی شەرمنن.
لە گەڵ ئەو پەڕی ڕێزم بۆ خەباتی ساسی و سەبازی پارتی سۆسیالست دیموکراتی کوردستان.

Shaxewan.saed@gmail.com

شاخەوان سەنگاوی

رێ مر□ق.. ف□رهاد کەریم

به دوای پێیه‌کانی مر□ق □□یشتم، مر□ق هه‌رگیز ناتگه‌یێنێته ئارامی، رێ نیشانده‌ر نیه، خوار دهڕواو رێ گێیه مر□ق،
له گه‌ل مر□ق ر□ ناکه‌م، ئاوه‌دانیه‌کی تاریکه، نه‌که‌ی به دوای هه‌نگاوه‌کانیدا بڕۆی، که‌وتن چاوهڕێ، دڵنیام گووه تونێڵه نوته‌که رێ له ناو که‌وتندا ده‌شکێیت، تارمایی سێبه‌ریت شکانی به ئازاره رێ، رۆین ترسه، مه‌به به پێ، رێز له هه‌نگاوکانی خۆت بنێ، رۆیشتن له ناو خۆتدا جوانه، له ده‌ره‌وه‌ی خۆت گوو،
خاوه‌نی پێیی خۆتبه، خاوه‌نی هه‌نگاوی خۆتبه، ئاگات له ده‌متبێ ون نه‌بێ رێ□،
ئێره پڕبووه له رێ،
ئاینه رێ، رێ خوا، گورگه رێ، رێ مر□ق، لاره رێ، رێ ژاره، رێ دۆڵار، لیره رێ،
بانگهێشتی ژیان بۆ سه‌ر سفره‌ی مردن، ژیان گێ بخه‌وه خه‌وتنت جوانتره‌ له مردن،
پێویستم به خه‌وتنێکی قووڵه، چاو و هزر داخه‌م، سه‌ده‌یێ بده‌م به

ساڵێ ژیان و نەدۆڕێم،
ساڵێ ژیان زۆرە بیگۆڕە بە مانگێ، چوار هەفتە مانگ
گەر مانگێ ژیان زۆرە بیگۆرە بە هەفتەیێ،
هەفتەیێ بگۆڕیەوە بە رۆژێ، بەشی گوو کردن و خەوتن ناکا
بەشی خولەکێ پێکەنین، دەمژمێرێ هەناسە، هەیق□ روندک،
مانگێ برسی، ساڵێ گریان، سەدەیێ ژان
رۆژێ بەش ناکا کەمە بۆ ژیان
بۆ گوو لە ژیان رۆژێ بەش ناکا
رۆژێ بەش ناکا بۆ ژیان گان
لە ناو گۆتندا دەژیت، دەمریت لە ناو گۆتندا
لە ناو بیستندا دەژیت، دەمریت لە ناو بیستندا
لە ناو بینیندا دەژیت، دەمریت لە ناو بینیندا
ئاگات لە رۆژباشی گۆتن بێت، هەموو گوتنێک رۆژباش نیە
ئاگات لە بیستنی هەنگاو بێت، هەموو پێیەک هەنگاو نیە لە رێ
پێیەکانی مر□ق ر□نادا گوو لەرێ
رێ مر□قە گیرفان، گیرفانی مر□قە رێ،
رێیەکان پڕ بوون لە ژەهری رەنگاوڕەنگ
مر□ق دەدوێ و گوێ ناگرێ
سەدەیەک زۆرە بۆ گوو کردن لە ژیان
لە ناو پاکییدا بڕۆی خۆشە و بمریت جوان□
هێمنی بپارێزە لە ناو ئەو هەموو هەراو رێیە
تێل و تیقیت داخە دووربە لە جەنگ و بازاڕ گرژی سروشت پژمینی خوا ڕێیی مر□ق
دەڕۆین و نازانین بۆ کۆێ دەڕۆین
بیست و چوار کاتژمێر زۆرە ئازاد بژیت
دەڕۆین و ناگەڕێینەوە خۆت لە بیر مەکە مر□ق□
□□

بیر□و□ری□کانی فەقێیەکی

گومڕا - 74.. شەماڵ بارەوانی

74

کۆمەڵی ئیسلامی بوون، کە زانییان من یەکگرتووم، نەیانبردم بۆ عەمرە

لە بەشی پێشوو باسی دێی(قەڵاسنجێی خواروو)م کرد. لەم بەشەدا باسی دێی(قەڵاسنجێی سەروو) دەکەم.

بیرمە لە فەقێیاتی، ڕۆژێک لە دێی(قەڵاسنجێی سەروو)ی بناری سەفین و د□ق□ری خۆشناوان، هەینییەکی لەجێی فەقێ(سەرکەوت) کە ئێستا مەلایە لای ڕەواندز، ڕویشتم وتارم بۆدان.

کەشەکە بوهاربوو و خەڵکی یەکپارچە لەو دەشت و دەرە بڵاوببوونەوە. بابەتی وتارەکەی من شتێکی تربوو، کە ئەو خەڵکەم بینی(بەپێی قەناعەت و تێگەیشتنی ئەوسام، بێشەرعییانە هاتوونەتە دەر و تێکەڵاون) یەکسەر لەسەر مینبەر بابەتەکەم گۆڕی و دابەزیمە سەر سەیرانکەرەکان. ئاگر لە دەمم دەباری و هیچم لە حاڵ نەهێشتنەوە. کورد گوتەنی: هەمووم شوشتنەوە.

ئامادەبووانی مزگەوت و وتارەکە زۆرینەی ئەو خەڵک□ بوون کە بۆ گەشت و سەیران هاتبوون.

ژووری مزگەوت و حەوشەی مزگەوت جممەی دەهات و جێگا نەبوو پێیدا بڕۆیت و دەتگوت ڕۆژی حەشرە.

لەسەر مینبەر ئاگر لەدەمم دەباری و لاسایی مەلا و وتارەئاگرینییەکانم دەکردەوە و زۆر تووڕە وتارم بۆ دان و هەرچی بەسەر زمانم داهات نەمگەڕاندەوە و گوتم: بەو ڕۆژە پیرۆزەی نە شەرم و نە هیچ، کچ و ژنەکانی خۆیان کابۆ لەپێ کردووە و هێناویانەتە ئەو دەشت و دەرە و عەرزیان کردووە تا خەڵک سەیری بکات. بێغیرەتینە، دێنە مزگەوتیش!

پەیامبەر دەفەرموێ: کوللوکوم ڕاعی، وەکوللوکوم مەسئوولون عەن ڕەعییەتیهی). کوا ئیمان و ئیسلام و ڕەعییەت؟ کوا حەیا و غیرەت؟ وەلڵاهی ئەوەی کچی خۆی لەو دەشت و دەرە بەرەلڵاکردووە با نێتە مزگەوت و یەک نوێژ و تاعەتی قبووڵ نییە.

کە وتار تەواوبوو خەڵکی پۆل پۆل دەهاتن و تەوقەیان لەگەڵ دەکردم و پێدەکەنین و دەیانگوت: وەلڵا مامۆستا هیچی لە حاڵ نەهیشتینەوە و کردینی بە پەڕۆی بێنوێژ.

پیاوێک تەمەنی نزیکی پەنجاساڵ دەبوو، بەتووڕەیی و گرژ و مۆنییەوە مۆڕەی لێ گرتم. منداڵێکی پارچەلەشی لەگەڵدابوو، گوتی: بڕۆ کوڕەکەم با بڕۆین، ئەو کاکە مەلا بچووکە ئابڕووی لێ بردین. پیاوەکە وای گوت و خێرا بە بەردەمم ڕەتبوو.

دوایی موختاری دێ، تێلی بۆ فەقێ سەرکەوت کردبوو و گلەیی کردبوو و گوتبووی: کاکە ئەو فەقێ توندڕۆیە چییە ناردووتە؟ فەقێ حەیای خەڵکی برد و هیچی بۆ نەهێشتنەوە.

ئەو ڕۆژە لەبەردەم مزگەوتەکە، سێ پیاو کە یەکە و ڕیشێکی ئیسلامییانەی بۆی بەردابووەوە و زۆر بەگەرمی تەوقەیان لەگەڵ کردم و گوتیان وەلڵاهی قسەی مامۆستایە. ئەو گەشت و سەیرانەی ئێمە زۆر ناشەرعییە. داوای ژمارەی تەلەفۆنیان کرد و وێم دان و هەر لەوێ بەهۆی ئەو وتارە ئاگرینەم، بەڵێنیان پێدام کە گەشتێکی عەمرەم پێ بکەن.

گوتیان کۆمپانیای گەشتکردن و بردنی خەڵکمان بۆ حەج و عەمرە هەیه. ئەو سێ پیاوە خەڵکی ئاسکی کەڵەک(کەڵەکی داسنیان)بوون.

هاتمەوە، لە حوجرە لە کەیفان وەختابوو باڵ بگرم و بفڕم و دەمگوت: لەکۆتاییدا ئاواتەکەم هاتەدی و دەڕۆمە گەشتی عەمرە و زیارەتی ڕەسوولەلڵا. هەواڵی چوونم بۆ عەمرە ل□ ناوهەموو فەقێکان بڵاوبووەوە. تێلم بۆ ماڵەوە کرد و گوتم: دەڕۆمە عەمرە.

دوای ماوەیەکی کورت، ڕۆژێک دانەیەک لەو سێ پیاوەی کە گوتم بەڵێنی گەشتێکی عەمرەیان پێدام، تێلی بۆ کردم و گوتی: مامۆستا بۆ نانی ئێوارە میوانی ئێمەیت. منیش لە حوجرەی محەمەدییە دوای عەسرەکە لە هەولێر بەرەو کەڵەک بەڕێ کەوتم و لەڕێگا بیرم دەکردەوە و دەمگوت: بەخوا پێدەچێت لەو یەک دوو ڕۆژەی بڕۆین. وای کە دڵخۆشبووم و لە خۆشیان پێدەکەنینم و لەژێر لێوەوە بەخۆمم دەگوت: خۆم فڕێدەم کورە؟ هاهاها. ئاش لە خەیاڵەک و ئاشەوان لە خەیاڵەکی.

ئێوارە نانمان خوارد و دەستمان بە قسە و گفتوگۆکرد و هەرپێیان ه□□□د□دام و دەیانگوت: بەڕاسی لەوڕۆژە هەرباسی ئەو وتارە بەقووەتەی تۆ دەکەین.

سەری زمان و بنی زمانیان عەلی باپیربوو. مامۆسا عەلی باپیر وای گوت. مامۆسا عەلی باپیر وا دەڵێت. مامۆستا عەلی باپیر وای پێ باشە. مامۆسا عەلی باپیر خودای لەخەون بینی. مامۆسا عەلی باپیر وا و وا…

لەژێرلێوەوە گوتم: ئای لەوە! خۆ ئەوانە کۆمەڵی ئیسلامین.

منیش دەستم پێ کرد: مامۆستا سەڵاحەدین بەهائەددین وەهای گوت. مامۆستا سەڵاحەدین بەهائەددین وا دەڵێ. مامۆستا سەڵاحەدین دەفەڕێت و مامۆستاسەڵاحەدین بەهائەددین خەونێکی زۆر بەقووەتری لەوەی مامۆستا عەلی باپیری بینیوە. مامۆستا سەڵاحەدین وا چوو و مامۆستا سەڵاحەدین وا هاتەوە.

دیقەتم دا، زۆر بە نابەدڵی و شێوازێکی نامۆ سەیرم دەکەن و قسەکانی من تەواو میزاج و جەوی تێکدان.

لە دڵی خۆمدا گوتم: ئەوانە کۆمەڵن و منیش یەکگرتوو. بەخوا بەوانا کەم ئەو ئیشە(گەشتی چوونە عومرەیە)م سەربگرێت.

دواتر هەرواش دەرچوو، کە زانییان من یەکگرتووم و ئەوان زۆر هەڵە حاڵی بوونە لەو وتارەی ئەو ڕۆژەی دێی قەڵاسنجە، کە وایان زانیوە من کۆمەڵ یان هەواداری کۆمەڵم.

چیدیکە تەلیان بۆ نەکردمەوە و بەو شێوەیه پەشیمان بوونەوە و بەڵێنیان شکاند و نەیانبردم بۆ عومرە.

تۆڵەی ئەو وتارە ئاگرین و هەرشە ناڕەوا و نائەقڵانییەی کردمە سەر ئەو خەڵکە داماوەم لێ بووەوە. فەقێکان لە حوجرە لێیان پرسیم ئەرێ ئەو عەمرەیە چی لێهات؟ پێم گوتن: ئەوانە دەرچوو کۆمەڵی ئیسلامی و عەلی باپیرین و نەیانبردم. گاڵتەیان پێ دەکردم و دەیاندا قاقا.

دایکمیش(ڕۆحی شاد) پێی دەگوتم: کوڕم، پاتو نەتگەت دەچمە عەمرەی؟ کەنگی دەچی؟ دەمگوت: دایە هێتا ڕێک بکەوێت. هاهاها.

شەماڵ بارەوانی

ڕاهێنان و بەهرە.. زانا ڕەزاق

ڕاهێنان

مرۆڤ لەهەر بوارێک و شتێک بە ڕاهێنان بەرەو پێش دەچێت و پەرە بەتواناکانی خۆی دەدات بێگومان لەو بوارەی تێدا کار دەکات

ئەگەر هاتوو بەهرەش هەبێ باشترو چاکترە ئەمە وا دەکات زیاتر بگاتە لوتکە بێگومانیش مەرجیش تەمەنیش نیە بەڵکو زیاتر بە ئەزموون و شارەزایی و ڕاهێنانەوەیە لەشێوازی بوارێک یان بوارەکانی تری ژیان.

بۆ نموونە تۆ دەتەوێ لەیاری تۆپی پێ بەرەو پێش بچیت پێویستت بەوەیە کە زۆر مەشق و ڕاهێنان بکەی بێگومانیش ئەمەش ووردە ووردە لەو بوارە یان لەبوارەکانی تر یانی دەبێ بەهێواشی بەت سودی زیاترە نەک بەخێرایی و ماوەیەکی کەم

جا ئەگەر بتەوێ ببیە شاعیر پێویستە زۆر بخوێنیتەوە وە خۆشت لەسەر شعر نووسین و ووتن لەڕابێینی خۆشی دەبێ ووشەو ڕستەکانی شعرەکە هی خۆت بێت و دروستی بکەی چونکە دواتر ووردە ووردە بەرەو پێشدەچی، بەهەمان شێوەش بۆ ڕۆمان نووسینیش و باتەکانی تریش هەروەها بەهەمان شێوە یان بەڕێین نموونەی تر بۆ وەستایەتی.

وەستای هەر جۆرە کارێک پێویستە لەگەڵ وەستاکان فێری بیت و شارەزایی بوارەکە بیت دواتر بەپێی کات ئەزموون وەردەگرێت و بەرەو پێش دەچێت

بەهرە

یەکێک لەو سیفەتەو تایبەتمەندیانەی کە مرۆڤ هەیەتی بەهرە لەشتێک یان شتانێک یان ڕوونتر بڵێم لە بوارێک یان بوارانێک ئەمەش بەپێی کەسەکان دەگۆڕێت هەروەک چۆنیش تەبیعاتو ڕەفتاری مرۆڤەکان بەیەک ناچێت ئاواش بەهرەکانیان لەیەک ناچن یانی هەموویان بەهرەیان لەشتێک نابێت یان زۆرینە یان بەڵکو ئەمەش دابەش دەبێت بەسەر مرۆڤەکاندا بەجۆرێکی تر بەڵام هەموو مرۆڤ بەهرەی هەیە گرنگتر و چاکتر ئەوەیە ئەو مرۆڤە بزانێت لەچی بەهرەی هەیە لەخۆیدا بدۆزێتەوە بۆ ئەوەی لەو بەهرەیەی کە هەیەتی بتوان پەرە بەتوانا و بەهرەی بدات.

بۆ ئەوەی بەرەو چاکترو باشتر بڕوات یانی دەبێ بەرژەوەندی خۆی و مرۆڤەکانی تر بێت نەک حەز و هەست و عاتیفی چونک□ ب□ای من بەحەز هۆکارێکە مرۆڤەکان تووشی شکست یان کاریگەری زۆر دروست نەکات لەسەر مرۆڤەکان بەرەو پێش بردنی کۆمەڵگا هەروەها ئەو بوارەی کاری تێدەکات ئینجا دەبێ مرۆڤەکە بزانێت بە چ ڕێگایەک ئەو بەهرەی هەیەتی بەرەو پێش دەبات چونکە من پێم وایە لەوەش جۆری هەیە یانی بەشێوازی جیاواز بەرەو پێش دەچێت.

دەشێ ئەو کەسە بەهرەدارانە خۆیان دەربێخن بۆ ئەوەی زوو بدۆزێتەوە لە کۆمەڵگا و بوارەکەی بەهرەی هەیە بتوانێ سودیان پێبگەیەنێ بەڕاستیش و بە پلەی یەکەم ئەرکەکە لەسەر خۆیانەکە بیسەلمێنن و کێن و چیان پێیە چۆن دەتوانن چی پێشکەش بکەن و سودیان بۆ کۆمەڵگا و مرۆڤایەتی ه□ بێت.

بێگومان هەن و هەشبوونە بەدەرنەکەوتوونە ئەوەش بە پلەی یەکەم خودی خۆیان ڕادەوەستێت کە بۆ وایان نەکردووە؟

بۆ نموونە:

تۆ یاریزانێکی باشی تا لە یاریگا بچووکەکان و گەورەکان یاری نەکەیت کێ دەزانێ تۆ یاریزانێکی بەهرەداری یان دەتوانم چەندان نموونەی تر بهێنمەوە لەگشت بوارەکان.